

СЪЮЗ НА СЪДИИТЕ В БЪЛГАРИЯ

На Съюза на съдиите в
с. Марково - К.Д. 34/98

ДО КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

17.12.98

СТ А Н О В И Щ Е
по конституционно дело № 34 / 98 г.

УВАЖАЕМИ ГОСПОДА КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

От името на Управителния съвет на Съюза на съдиите в България ви предлагам становище по част от текстовете на Закона за изменение и допълнение на Закона за съдебната власт /ДВ, бр. 133/98 г./, във връзка с отправени до Конституционния съд искания от група народни представители и от Главния прокурор на Република България за обявяване на тези текстове за неконституционно съобразни:

I. Относно § 7 на ЗИДЗСВ /чл. 30, ал.2 и ал. 4/:

Считаме, че разпоредбата на **чл. 30, ал. 2 ЗСВ** в новата си редакция **не противоречи** на Конституцията на Република България. С нея се предоставят правомощия на Министъра на правосъдието и правната евроинтеграция да прави предложения за назначаване, повишаване, понижаване, преместване и освобождаване от длъжност на магистрати. Решаващият орган в случая обаче си остава Висшият съдебен съвет като върховен административен орган на съдебната система. Възможността да се правят предложения от страна на Министъра не накърнява конституционно установения механизъм за кадрово изграждане на съдебната система по решения на нейния висш административен орган.

Що се отнася обаче до разпоредбата на **чл. 30, ал. 4**, която винаги е предизвиквала недоумение в съдийските среди, считаме, че тя е по-скоро резултат на инерционно поведение, отколкото добре обмислено решение. Органът, който може да бъде наречен работодател на магистратите, е Висшият съдебен съвет. В изпълнение на негови кадрови решения за част от магистратите се предоставят правомощия за сключване на трудово споразумение между магистрата и съответния пряк ръководител от съдебната система. За останалата част обаче, неизвестно защо, това правомощие е предоставено на Министъра на правосъдието и правната евроинтеграция. Извън съображенията доколко издаването на такива заповеди е необходимо, след като самото решение на ВСС има правопораждащ ефект, остава въпросът защо е създаден подобен двойствен режим за една и съща хипотеза.

II. Относно § 39 на ЗИДЗСВ /чл. 127, ал. 5/:

Приравняването на **едногодишния стаж на съдебния кандидат**, на стажа на правителствения агент и съагент и на стажа на правен съветник в държавно и общинско учреждение на специализирания стаж по чл. 127 ЗСВ противоречи на основни принципи на кадрово изграждане на съдебната система и на конституционно установения статут на магистратите.

Едногодишният стаж е част от обучението и едва след успешното му приключване и полагане на съответния изпит се придобива юридическа правоспособност, която е абсолютно изискване за назначаване на магистратска длъжност /чл. 126, т. 2 ЗСВ/. Нещо повече - в един период от време държавният изпит се полагаше след този стаж.

По аналогичен начин стои и въпросът със стажа на **“правния съветник”**, за която длъжност дори няма и изискване за едногодишен стаж по ЗСВ и за положен при приключването му изпит. За длъжностите на **правителствения агент и съагент** дори не се изисква висше юридическо образование. Тези обстоятелства характеризират посочените длъжности по начин, несъвместим със специализирания стаж, който се изисква за заемане на магистратска длъжност.

Тук не коментирам моралната страна на този проблем и некоректността на това решение по отношение на бавния и труден процес на професионално изграждане на кадрите в съдебната система, който процес според нас е и единствено възможният.

III. Относно § 52 от ЗИДЗСВ /чл.168, ал. 1, т. 4/:

С този текст се въвежда нов вид дисциплинарно нарушение - **“нарушаване на положената клетва”**.

Преди всичко следва да се има предвид, че клетвата е един **морален ангажимент** и неспазването му може да има единствено морални, не и законови последици. Освен това изключително неясната и неконкретна формулировка на текста би създавала сериозна опасност при прилагането му. Тя е и в противоречие с основни принципи на функциониране на съдебната система. Доколкото един магистрат е приложил точно закона, доколкото е бил безпристрастен, обективен и справедлив, доколкото е спазил тайната на съвещанието и т. н. - за всичко това в системата съществува инстанционен контрол. Правилата, регламентирани в клетвата, са част от професионалните изисквания към магистратите, но на плоскостта на етиката и морала, а не на администрирането. Поради това нарушаването им би могло да се свърже с реакция и последици на тази плоскост, но не и на административна, и това обикновено е реакция на самото професионално съсловие - там, където то съществува като консолидирана общност.

Считаме, че тази разпоредба противоречи на един от основните принципи на съдебната система - че в дейността си магистратите се подчиняват само на закона /чл. 117, ал. 2 от Конституцията/.

IV. Относно § 53 от ЗИДЗСВ /чл. 169, ал.1, т. 5/:

Въведеното ново като вид дисциплинарно наказание **“преместване в друг съдебен район за срок от три години”** е абсолютно чуждо на нашата съдебна система, на начина, по който тя е организирана и функционира. Това е механично пренесен в нея институт, който може би работи добре в други съдебни системи, но у нас на практика би представлявал заобикаляне на статута на несменяемост на магистратите. Системата не е в състояние да осигури подобно “разместване” на магистратите при преценка за целесъобразност, както не е в състояние и да осигури на “преместения” съдия и на неговото семейство нормален бит на новото място, като по този начин най-вероятно би го мотивирала за напускането ѝ. Това наказание накърнява и конституционно прогласеното право на всеки гражданин за избор на местоживеене.

Другата страна на този проблем е доколкото това решение е в съответствие с нормите на професионалния морал - един

санкциониран за недобра работа магистрат да бъде изпратен да правораздава в друг съдебен район и какви ще са очакванията, свързани с работата му там.

V. Относно преструктурирането на следствените служби - § 1, § 14, § 34:

Считаме, че тези разпоредби **не противоречат** на Конституцията. В нея - чл. 128, единствено се казва, че следствените органи са в системата на съдебната власт, без да се определят звената и структурите им. Те са въпрос на законово решение. Възраженията срещу промените им са по-скоро инерционна последица от дългогодишно и остаряло схващане за определен тип наказателно правораздаване, при това очевидно неефикасно, и за органите, които го осъществяват в отделните фази на процеса. След като следствените органи по силата на конституционно решение са част от магистратурата, то тяхното администриране следва да се подчинява на общите правила на системата. Липсата на “вертикална структура” не би създавала проблем, след като тези органи са процесуално и функционално обвързани в дейността си с прокуратурата и работят за нея и под нейно ръководство.

VI. Относно § 71 /чл. 196, ал. 1/:

Преди всичко тази разпоредба прави впечатление с изключителната си правна противоречивост и неяснота. Конституционният съд неведнъж е имал повод да се произнесе по въпроса за финансовата самостоятелност на съдебната система и за начина на формиране на нейния бюджет и тези негови решения са еднозначни. Според чл.117, ал. 3 на Конституцията съдебната власт има самостоятелен бюджет, съответно с всички произтичащи от това последици. Начинът на управлението му е определен със закон.

Според Закона за управление на държавния бюджет първостепенен разпоредител с бюджета на съдебната система е Висшият съдебен съвет. Той организира изпълнението му чрез Върховния касационен съд, Върховния административен съд, **съдилищата**, Главна прокуратура и Националната следствена служба /чл. 28, ал. 2 от ЗУДБ/, т. е. управлението на бюджета на системата е изцяло в рамките на самата система. Възлагането на изпълнението му за част от съдилищата на Министерство на правосъдието и правната евроинтеграция създава непонятен двойствен режим. Не е тук мястото да се обсъжда какви огромни затруднения на практика създава този режим, но тези затруднения са факт.

Така приетата разпоредба противоречи не само на основни конституционни принципи на изграждане на държавната власт и в частност на съдебната система, но и на един възприет и законово регламентиран механизъм за управление на нейните финанси. Защото тук не става въпрос за взаимен контрол между властите, какъвто безспорно е необходим, а за предоставени преки правомощия на изпълнителната власт при упражняване на част от прерогативите на съдебната - намеса, каквато според Конституцията ни е недопустима.

VII. Относно § 81:

Посочената разпоредба не противоречи на Конституцията.

Съгласно чл.119, ал. 1 правораздаването в страната се осъществява от Върховния касационен съд, Върховния административен съд, апелативни, окръжни, военни и районни съдилища. Ноторно известно е, че така дефинираната система на съдилищата е в основата на организацията на съдебната власт. Именно поради това и структурата на прокуратурата е в съответствие с тази на съдилищата /чл. 126, ал. 1/.

Същевременно според § 4 от преходните и заключителни разпоредби на Конституцията определената от нея организация на съдебната власт влиза в действие след приемането на новите устройствени и процесуални закони. От 1 април т. г. са в сила ЗИДНПК и ЗИДГПК, въвеждащи триинстанционно производство по наказателните и гражданските дела. Едва от този момент са налице апелативните съдилища и съответстващите им апелативни прокуратури - със свой персонален състав от магистрати, сграден фонд и друго имущество, надлежно обособени като самостоятелни юридически лица.

Налага се изводът, че в един период от около шест години **съдебната система не е съответствувала на изискванията на Конституцията.** Следователно е необходимо съобразяването ѝ с основния закон на страната. От това изискване очевидно е бил ръководен законодателят при създаване на оспорения законов текст, поради което той не може да бъде преценен като неконституционно съобразен. С него не само че не се прекратява съществуването на Висшият съдебен съвет като орган /което може да бъде направено само с конституционна разпоредба/, но самото прекратяване на дейността на заварения Висш съдебен съвет се налага от посочената необходимост от привеждане на съдебната система изцяло в съответствие с изискванията на Конституцията. Акцентът в оспорената разпоредба е поставен върху

непосредственото действие именно на конституционни разпоредби, а не на такива в самия устройствен закон.

Не може да бъде споделена и съдържащата се в искането на Главния прокурор теза, че “щом мотивът за прекратяване мандата на законно избрания ВСС е промяната в организацията на съдебната власт, то същият не може да бъде основание за прекратяване мандата на квотата на Народното събрание”. Очевидно е вътрешното логическо противоречие на тази теза, основаваща се на разбиране за някакъв дуалистичен характер на ВСС. Макар 11 от неговите членове да се избират от Народното събрание, това не променя характера му на съдебен орган. Именно защото се цели привеждането на съдебната система изцяло в съответствие с изискванията на Конституцията, съставът на ВСС, ограничен до членовете с мандат, се променя изцяло.

16. 12. 1998 г.
гр. София

Капка Костова
Председател на
Съюза на съдиите в България

